

ANDRZEJ RADWAŃSKI

KULISTE STRUKTURY ORGANICZNE W OSADACH WĘGLANOWYCH *

W osadach węglanowych spotyka się często rozmaite struktury kuliste powstałe wyłącznie lub prawie wyłącznie z nagromadzenia szczątków organicznych, czym różnią się one od kulistych struktur biosedymentacyjnych utworzonych w wyniku działalności sinic, czyli od onkolitów.

Kuliste nagromadzenie szczątków organicznych, np. plech glonów, rurkowatych otwornic bądź serpul, gałązkowatych szkieletów różnych zwierząt (np. amfipor, mszywiolów) itp., tworzą się w wyniku mechanicznego skupiania lub stopniowego narastania tych organizmów. W obu przypadkach może dojść do wykształcenia niewyraźnej tekstury koncentrycznej, podkreślonej głównie zmianą występujących organizmów lub też zmianą ich wzajemnych proporcji. Utwory takie, znane w literaturze anglosaskiej pod nazwą *balls*, autor proponuje nazywać *motkami*. Rozważane motki mogą być jednoskładnikowe (np. motki girwanellowe), bądź wieloskładnikowe (np. motki mszywiolowo-serpulo-*wymy*; a także „sferokodia” i pewne „osagie” — uznawane dawniej nawet za osobne, samodzielne organizmy).

Od motków należy odróżnić mniej lub więcej kuliste kolonie rozmaitych organizmów, które niejednokrotnie w wyniku obtaczania w środowisku sedymentacji stają się idealnie kuliste, np. kolonie stromatopor, solenopor, litotamniów (zwane często bułami) lub cellepor.

Zarówno motki, kuliste kolonie, jak również onkolity mogą stać się siedliskiem życia rozmaitych organizmów naskorupiających, tworzących różnokształtne nieregularne narośla lub regularne naskorupienia. Formy takie zdaniem autora należy określać odpowiednio mianem motków, kulistych kolonii lub onkolitów porośniętych organizmami naskorupiającymi, bądź pokrytych naroślami lub naskorupieniami (np. motek glonowy porośniętymi mszywiolami, onkolit pokryty naroślami serpułowymi). Można też, np. przy analizie ekologicznej, rozpatrywać organizmy naskorupiające osobno, zwracając uwagę na różnorodność podłoża (np. motki, kuliste kolonie, onkolity, bądź jakiegokolwiek inne elementy spoczywające na dnie), na którym się one osiedliły.

Powyższe rozróżnienia są szczególnie przydatne przy analizie takich osadów, w których szereg lub też wszystkie typy rozważanych kulistych

* Streszczenie referatu wygłoszonego na zebraniu naukowym Sekcji Sedymen-
 tologicznej w Warszawskim Oddziale PTG w dn. 20. IV. 1966 r.

struktur organicznych, a nieraz także onkolity występują jednocześnie, jak np. w retyku wierzchowym Tatr, eocenie numulitowym Tatr, „astarcich” facjach oksfordu Gór Świętokrzyskich, czy też w osadach litotamniowych dolnego tortonu obrzeżenia Gór Świętokrzyskich.

*Zakład Geologii Dynamicznej
Uniwersytetu Warszawskiego
Warszawa, w marcu 1966 r.*